

พระยาราชยสาธก นายด่านสุลการ

เราได้รู้จักกับนายด่านเมืองปากน้ำมาแล้ว ๒ ตำแหน่ง ได้แก่ นายด่านผู้มีหน้าที่ทางการป้องกันเข้าศึกทางทะเล (พระอมรมหาเดช นายทหารคุมป้อมปืนที่ปากน้ำ) และนายด่านผู้มีหน้าที่ทางการทูตและการปกครอง (พระยาสมุทรบุรารักษ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ) ย้อนตำนานสมุทรปราการ ในตอนนี้ ขอแนะนำนายด่านเมืองปากน้ำท่านที่สาม ผู้รับหน้าที่สำคัญที่ด่านเมืองสมุทรปราการ นั่นคือ เรื่องการเก็บภาษีอากร โดยมีผู้รับผิดชอบในฐานะนายด่านสุลการปากน้ำ ซึ่งเดิมอยู่ในสังกัดกรมท่า รับหน้าที่ในการคำนวณภาษีจากเรือสินค้าต่างๆ พระเจ้าแผ่นดินจะเป็นผู้ทรงโปรดเกล้าฯ คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ต้องมีความชำนาญทั้งการเดินเรือทะเล ชนิดของสำเรือ และการคิดตัวเลข ซึ่งมักจะ ได้แก่พวกที่มีเชื้อสายแขกหรือเชื้อสายจีน เมืองปากน้ำมีครอบครัวนายด่าน (เก็บภาษี) สมุทรปราการ ที่ถือว่ามีคุณสมบัติ และเป็นผู้มีอุปการคุณแก่ชาวเมืองปากน้ำมากที่สุดท่านหนึ่ง คือ ท่านพระยาราชยสาธก (รา-ชา-ยะ-สา-ธก) ซึ่งหากเราดูเพียงราชทินนามของท่าน ก็อาจไม่มีความคุ้นเคย แต่ถ้าเรานึกถึงสิ่งที่ท่านและครอบครัว ได้ร่วมก่อตั้งมา เช่น โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ (ถนนสุขุมวิท) โรงเรียนเฉลิมวิทยา โรงเรียนเทศบาล ๒ (วัดใน) ตลาดราชา โรงมหรสพ (ราชา) ซอยอัศวนนท์ ซอยอักษรลักษณ์ หาดอมรา และโรงเรียนหาดอมราฯ แล้ว ชาวปากน้ำก็ควรทราบว่า สถานที่ที่เฝ้าถือ เป็นคุณูปการที่มาจากท่านพระยาราชยสาธก และสมาชิกครอบครัว ในตระกูลของท่านพระยาราชยสาธกทั้งสิ้น

พระยาราชยสาธก (ง่วนสู่น อัศวนนท์) มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการ คือ เจ้าพนักงานสุลการ สังกัดกรมสุลการ เป็นบุตรขุนอภัยภักดิ์ (ม้า) เจ้าพนักงานคำนวณภาษีในสมัยรัชกาลที่ ๕ สังกัดจากชื่อเราก็พอจะทราบแล้วว่า ครอบครัวท่านเกี่ยวพันกับหน้าที่ในการเก็บภาษี ณ ด่านเมืองสมุทรปราการมานาน ชื่อเสียงของท่านขุนอภัยภักดิ์ มีปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์เมืองปากน้ำ เมื่อครั้งที่เกิดเรื่องไม่คาดฝัน ในช่วงการห้ามฝิ่นแดงในงานนมัสการองค์พระสมุทรเจดีย์ ปี พ.ศ. ๒๔๒๔ เกิดเหตุฟ้าผ่าลงมา ไก่ลั่นคันทัน ฝิ่นแดงได้รับบาดเจ็บ ขุนอภัยภักดิ์จึงได้อาสาขึ้นห้ามฝิ่นแดงรอบองค์พระเจดีย์แทนและได้ทำการห้ามฝิ่นแดงอีกหลายปี จนกระทั่งเสียชีวิต (ต่อมาจึงได้ครอบครัว รุ่งแจ้ง ทำการห้ามแทน) ด้วยเหตุที่ขุนอภัยภักดิ์ ราชการในตำแหน่งนายด่านคำนวณภาษี จึงได้ทำการฟุ่มเฟือยบุตรของท่าน คือ คุณง่วนสู่น ให้มีความรู้ทั้งทางด้านภาษาต่างประเทศและความรู้ทางการคำนวณ จนเมื่อเข้ารับราชการ จึงได้เติบโตในหน้าที่นายด่านสุลการจนกระทั่งได้รับพระราชทาน ราชทินนามเป็น พระยาราชยสาธก รับผิดชอบนายด่าน ณ เมืองสมุทรปราการแทนบิดา

พระยาราชายศก (ถือพานหลังสุด) ในงานบวชครูเฉลิม เอี่ยมโอภาส

นอกจากหน้าที่การงานในฐานะนายด่านภาษีแล้ว พระยาราชายศกยังถือเป็นที่นับหน้าถือตาของชาวปากน้ำ ในด้านความใจบุญอุปลัมภ์พระพุทธศาสนา และเป็นผู้นำความเจริญเข้ามาสู่เมืองปากน้ำ ท่านเป็นผู้จัดตั้งระบบตลาดสดที่สะอาดมีคุณภาพ มีระบบจัดเก็บขยะ (ตลาดราชา) และริเริ่มบริการโรงมหรสพ (วิกยี่เก) ให้ชาวปากน้ำได้พักผ่อนหย่อนใจ บริจาคเงินร่วมสร้างโบสถ์ สร้างวิหาร ตามวัดวาอารามทั่วทั้งจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งยังให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กๆ ชาวปากน้ำ ให้ได้รับการศึกษาที่ดีเป็นผู้นำร่วมกับท่านเจ้าอาวาสวัดต่างๆ เพื่อขอใช้พื้นที่สงฆ์ ในการก่อตั้งโรงเรียนประถมในเขตเทศบาลต่างๆ และก่อตั้งโรงเรียนเอกชนแห่งแรกในจังหวัดสมุทรปราการ ชื่อ โรงเรียนสมุทรสตรี ในเขตวัดกลางวรวิหาร เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๑ (ต่อมา ยกกิจการให้คุณครูเฉลิม เอี่ยมโอภาส) พระยาราชายศกเสียชีวิตในปี พ.ศ. ๒๔๘๗ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ เมื่อครั้งที่โรงเรียนสตรีประจำจังหวัด ต้องย้ายออกจากพื้นที่ในเขตตัวเมืองมาสู่ถนนสุขุมวิทในปัจจุบัน ทายาทของท่านก็ยังเป็นผู้บริจาคที่ดินให้ใช้ในการก่อสร้างโรงเรียนจำนวนกว่า ๕ ไร่ พระยาราชายศกได้รับพระราชทานนามสกุล ซึ่งมีความหมายมาจากชื่อบิดาว่า ม้า จนเป็นที่มาของนามสกุลพระราชทาน อัสวานนท์

หลวงประเจิดอักษรลักษณ์ อธิบดีกรมที่ดิน (ปี 2480) บุตรพระยาราชาสาธก

พระยาราชาสาธก แต่งงานกับธิดาท่านหนึ่งในตระกูลขุนนางชั้นใหญ่ คือ พระอภัยบริบาล (เป็ญ บุญนาค) ที่ชื่อว่า คุณหญิงฟอง มีบุตรชายที่เกี่ยวพันกับชาวปากน้ำท่านหนึ่ง คือ หลวงประเจิดอักษรลักษณ์ (สม โภช อัสวานนท์) อธิบดีกรมที่ดินในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๘๐ – ๒๔๘๑ และด้วยเหตุที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องที่ดิน หลวงประเจิดอักษรลักษณ์จึงได้ครอบครองที่ดินจำนวนมากในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งในตลาดปากน้ำ ในเขตตำบลท้ายบ้าน และตำบลบางเมืองริมถนนสุขุมวิท อันเป็นที่มาของตรอก และซอยต่างๆ ที่ใช้ชื่อนามสกุล และราชทินนาม ของครอบครัวท่าน เช่น ซอยอัสวานนท์ และซอยอักษรลักษณ์ เมื่อบิดาท่าน (พระยาราชาสาธก) เสียชีวิต หลวงประเจิดอักษรลักษณ์ก็ยังคงสืบทอดในการอุปการคุณทางการศึกษาแก่ชาวปากน้ำมาโดยตลอด โดยในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ท่านได้บริจาคที่ดินกว่า ๒๐ ไร่ บริเวณสุดเขตถนนท้ายบ้าน ให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ

คุณอมรา อิศวนนท์ ในวงการแสดงภาพยนตร์ไทย

หลวงประเจิดอักษรลักษณ์ มีธิดา ที่ถือว่าสวยที่สุดในประเทศไทยท่านหนึ่ง คือ คุณอมรา อิศวนนท์ ซึ่งมีตำแหน่งเป็นถึงนางงาม และเป็นนางเอกภาพยนตร์ที่โด่งดังในช่วงต้น พ.ศ. ๒๕๐๐ ความงามและความโด่งดังของคุณอมรา ได้เป็นที่ครองใจชาวปากน้ำเป็นอย่างมาก ถึงกับตั้งชื่อที่ดินริมชายทะเลปากแม่น้ำเจ้าพระยา แถบตำบลท้ายบ้าน ที่ครอบครัวท่านเป็นเจ้าของตามชื่อท่านว่า หาดอมรา ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เมื่อทางกระทรวงศึกษาธิการ เริ่มโครงการก่อสร้างโรงเรียนแห่งใหม่บนที่ดิน ซึ่งครอบครัวท่านบริจาคไว้ตั้งแต่ปี ๒๕๐๔ ทางผู้บริหารโรงเรียนใหม่แห่งนี้ จึงได้ขออนุญาตใช้ชื่อของคุณอมรา และราชทินนามบิดามารวมกัน จนเป็นที่มาของชื่อ โรงเรียนหาดอมราอักษรลักษณ์วิทยา มาจนปัจจุบัน